

Conclusies en aanbevelingen

onderzoek voortgang huisvesting arbeidsmigranten 2015

1. Kansen en bedreigingen 3 jaar na de Nationale Verklaring

Harde cijfers over de aantallen arbeidsmigranten en over de beschikbare huisvesting ontbreken nog steeds. Er kan nu hoogstens geschat worden dat ongeveer de helft van de 31.000 plaatsen die de negen regio's zich hadden voorgenomen ook daadwerkelijk zijn gerealiseerd. En in hoeverre die 31.000 genoeg zou zijn geweest, valt ook niet te zeggen omdat de onderliggende vraag niet bekend is. Lang niet alle arbeidsmigranten zijn geregistreerd in de BRP en inlenende werkgevers geven veelal geen inzicht in hun behoefte aan arbeidsmigranten.

Wel is waar te nemen dat veel arbeidsmigranten ergens op de woningmarkt hun plek vinden en lijkt het aantal excessen daarbij afgenomen. Bovendien geven particuliere huisvestingsorganisaties aan het komend jaar nog een substantiële productie te verwachten, die grotendeels aan de SNF-normen zal voldoen. Die verwachting moet overigens nog wel mogelijk worden gemaakt door gemeenten.

Deze positieve trend kan nog stevig onder druk komen te staan door twee bedreigingen:

1. De grote aantallen vluchtelingen met een verblijfsvergunning zetten zowel de markt als de beleidsprioriteit bij gemeenten onder druk;
2. De Wet Aanpak Schijnconstructies kan de investeringsbereidheid in kwalitatief goede huisvesting sterk verminderen, als geen uitzondering mogelijk zou blijken voor gecertificeerde huisvesters.

Er is veel bereikt, maar als de partners van de Nationale Verklaring te snel denken dat "de klus geklaard is" is dat ook zó weer verloren. Er is niet heel veel méér nodig, maar blijvende samenwerking om ten minste te consolideren is wel van groot belang.

2. Bouwstenen voor goede samenwerking tussen gemeenten en marktpartijen

Op veel plekken spreken gemeenten en marktpartijen nog een andere taal cq hebben zij onvoldoende oog voor elkaars belangen. Wonen is niet hetzelfde als tijdelijk verblijf/logies. Beide vragen om andere beleidskaders. Leg niet het ene aan het andere op.

Maar we leven ook niet in een ander universum; mensen maken een woon carrière door die wel kan beginnen in tijdelijke opvang, maar die onbelemmerd uitzicht moet bieden op normaal wonen. Dat hoeft niet direct de 'doorzonwoning' te zijn. Maar het is wel een eigen plek, waar niet de werkgever de sleutel van heeft. Beleid moet dus enerzijds faciliteren dat marktpartijen voldoende opvang/logies kunnen realiseren. Anderzijds dat arbeidsmigranten toegang krijgen tot flexibele vormen van wonen die ook voor andere starters op de woningmarkt kunnen dienen.

3. Het economisch belang van arbeidsmigratie en goede huisvesting

Er is sprake van een vicieuze cirkel. Werkgevers zijn degenen die kunnen aantonen dat arbeidsmigratie van groot economisch belang is en dat de samenleving er dus belang bij heeft om o.a. goede huisvesting mogelijk te maken. Zolang arbeidsmigratie in het verdachtenbankje staat, blijken zij niet of nauwelijks bereid om dat te doen. Imago speelt een belangrijke rol.

Er zijn mogelijkheden om die vicieuze cirkel te doorbreken:

- De ministeries die verantwoordelijk zijn voor wonen, economie en arbeidsmarkt zouden meer één geluid moeten laten horen.
- Er is behoefte aan een nieuwe regionale agenda waarin diezelfde drie gebieden in samenhang aan bod komen.
- Begin met één regio die als voorbeeld kan dienen (b.v. Westland)
- Eis bij grote infrastructurele projecten of bij Greenports een 'arbeidseffectrapportage'.

4. De bed-voor-bedregeling

De gedachte was zo eenvoudig: om misstanden te voorkomen en investeringen in goede huisvesting te stimuleren, is handhaving op ondermaatse huisvesting nodig. Neem ondernemers die in het grijze gebied zitten mee, door hen ruimte te bieden voor alternatieve oplossingen.

Hoewel die gedachte nog steeds beleden en soms gehanteerd wordt is het als instrument niet van de grond gekomen. Handhaving heeft weliswaar geleid tot minder excessen, maar de vraag blijft of niet met minder inzet méér resultaat had kunnen worden bereikt.

Zeker nu de capaciteit van de handhaving op veel plekken terugloopt verdient het aanbeveling om de kerngedachte van 'slimme handhaving' opnieuw te operationaliseren en vooral in samenhang met certificering toe te gaan passen.

5. De relatie van gemeenten met het SNF-keurmerk

De toegevoegde waarde van SNF is onmiskenbaar. Veel gemeenten die die waarde inzien doen er nu al hun voordeel mee. Het is jammer dat ondanks de inspanningen van SNF en anderen nog steeds niet overal goed bekend is wat die waarde is. Het verdient aanbeveling om goed te blijven communiceren in een veld waar de spelers vaak wisselen. En er moet nu snel een oplossing komen voor de situatie dat er nog twee keurmerken in de markt staan.

Twee zaken die voor sommige gemeenten of anderen de waarde van SNF beperken vragen aandacht van het SNF-bestuur:

- Het feit dat niet bekend is welke huisvestingslocaties onder de reikwijdte van het certificaat vallen, ook niet voor gemeentelijke inspecteurs¹
- De kosten van het keurmerk

Tenslotte valt op dat de strikte toepassing van het SNF-keurmerk nu beperkt blijft tot de uitzendbranche en de leveranciers van huisvesting die zich daar op richten. Ook LTO heeft zich uitgesproken voor het SNF-keurmerk. Andere huisvesters, maar ook andere werkgevers handelen op zijn best in de geest van het keurmerk. Het is belangrijk om ook hen aan het keurmerk te verbinden. Nu de trend lijkt te zijn dat huisvesting in toenemende mate door anderen dan de werkgever zelf wordt verzorgd, verdient het aanbeveling om te onderzoeken of het keurmerk de eisen aan enerzijds huisvesting en anderzijds goed werkgeverschap niet gescheiden kan aanbieden, te combineren voor die partijen waarvoor dat relevant is.

¹ Het bestuur van SNF heeft inmiddels het besluit genomen dat de locaties van bedrijven inzichtelijk worden gemaakt. De uitwerking hiervan vindt nu plaats. Ook zijn SNF en SKIA met elkaar in gesprek over samenwerking; SNF verwacht in de eerste helft 2016 duidelijkheid.

6. De positie van de arbeidsmigrant zelf

Arbeidsmigranten ervaren dat er meer huisvesting beschikbaar is gekomen die door of namens de werkgever wordt aangeboden, meestal in de sfeer van logies. De stap in de wooncarrière naar eigen huisvesting is voor velen nog ver weg en bij kortverblijf ook niet nodig. Daarmee zijn zij nog geen kwetsbare groep. Zij hebben over het algemeen geen beperkingen en geen slechte sociaal-economische status. De kwetsbaarheid zit in het feit dat zij de taal en mores niet beheersen en mede daardoor niet over alle informatie beschikken. Daar valt nog veel te winnen. Veel werkgevers dragen daar aan bij, maar arbeidsmigranten hebben zelf ook een verantwoordelijkheid. Aanbieders van taalcurssussen zouden daar beter op in kunnen spelen.

Het onderzoek levert bovendien aanwijzingen dat veel arbeidsmigranten niet zijn ingeschreven in de BRP en mede daardoor niet hun kansen op de woningmarkt kunnen benutten. Alle betrokken partijen die van goede wil zijn hebben belang bij die registratie. Daar valt dus nog winst te boeken. Gemeente Westland laat zien hoe dat kan.

7. Draagvlak in de samenleving en omgaan met NIMBY

Draagvlak is op meerdere niveaus van belang. De beelden over arbeidsmigratie kunnen beïnvloed worden door te communiceren over het economische belang. Soms in regionale agenda's, soms ook op een heel concrete manier, over "het tomaatje op uw bord". De rol van de werkgevers daarin kwam al aan de orde, maar ook duidelijke politieke signalen, over wat we wèl en wat we niet willen zijn belangrijk.

Verder zijn er heel concrete aanbevelingen vanuit 'lessons learned' over hoe te communiceren op projectniveau. Gebruik de beschikbare expertise en vooral: neem mensen altijd serieus en bagatelliseer hun zorgen niet.

14 december 2015

Expertisecentrum Flexwonen voor Arbeidsmigranten.